

10. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Soru Bankası

Konu Anlatım Videolu ✓

Soru Çözüm Videolu ✓

Stratejik Konu Özetli ✓

Mikro Konu Testleri ✓

Ünite Uygulama Testleri ✓

Etkinlikler ✓

Akıllı Tahtaya Uyumlu ✓

Soru Sayısı: 1224

Neşe Atabey

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1	GİRİŞ	8 - 46
	BÖLÜM 1: GİRİŞ	
	1. Mikro Konu: Edebiyat - Tarih ve Din İlişkisi / Türk Edebiyatı Tarihî Dönemleri	8
	2. Mikro Konu: Türkçenin Tarihî Gelişimi (Sözlü Edebiyat).....	17
	3. Mikro Konu: Türkçenin Tarihî Gelişimi (Yazılı Edebiyat)	22
	BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	
	4. Mikro Konu: Yazım Kuralları	28
	5. Mikro Konu: Noktalama İşaretleri	36
ÜNİTE 2	HİKÂYE	47 - 94
	BÖLÜM 1: OKUMA	
	6. Mikro Konu: Türk Edebiyatı'nda Hikâye Türünün Kaynakları ve Dede Korkut Hikâyeleri	48
	7. Mikro Konu: Mesnevi	57
	8. Mikro Konu: Halk Hikâyeleri	62
	9. Mikro Konu: Tanzimat'tan Millî Edebiyat Dönemi'ne Kadar Türk Hikâyesinin Gelişimi	65
	BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	
	10. Mikro Konu: Fiilimsiler (Eylemsiler)	74
	BÖLÜM 3: YAZMA	
	11. Mikro Konu: Hikâyede Anlatma, Gösterme, Diyalog, İç Konuşma Hikâye Yazma Teknikleri	81
ÜNİTE 3	ŞİİR	95 - 154
	BÖLÜM 1: OKUMA	
	12. Mikro Konu: İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatında Şiir.....	96
	13. Mikro Konu: Geçiş Dönemi (11 - 12. Yüzyıl) Eserleri.....	105
	14. Mikro Konu: Halk Edebiyatında Şiir Özellikleri ve Türleri.....	114
	15. Mikro Konu: Söz Sanatları(Edebî Sanatlar).....	123
	16. Mikro Konu: Divan Edebiyatında Şiir Özellikleri ve Türleri.....	133
	BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	
	17. Mikro Konu: İsimler (Adlar)	144

ÜNİTE 4	DESTAN - EFSANE	155 - 178
	BÖLÜM 1: OKUMA	
	18. Mikro Konu: Destan	156
	19. Mikro Konu: Efsane	162
	BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	
	20. Mikro Konu: Sıfatlar (Ön Adlar).....	166
ÜNİTE 5	ROMAN	179 - 228
	BÖLÜM 1: OKUMA	
	21. Mikro Konu: Dünya Edebiyatında Roman	180
	22. Mikro Konu: Tanzimat Dönemi'nde Roman	190
	23. Mikro Konu: Servetifünun Dönemi'nde Roman	199
	24. Mikro Konu: Millî Edebiyat Dönemi'nde Roman	208
	BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	
	25. Mikro Konu: Cümle Türleri.....	215
ÜNİTE 6	TİYATRO	229 - 250
	BÖLÜM: OKUMA	
	26. Mikro Konu: Geleneksel Türk Tiyatrosu (Halk Tiyatrosu)	230
	27. Mikro Konu: Modern Tiyatro ve Tiyatronun Türk Edebiyatındaki Yeri.....	238
ÜNİTE 7	ANI (HATIRA)	251 - 260
	BÖLÜM: OKUMA	
	28. Mikro Konu: Anı (Hatıra) Türünün Özellikleri.....	252
ÜNİTE 8	HABER METNİ	261 - 270
	BÖLÜM: OKUMA	
	29. Mikro Konu: Güncel Gazete Haberleri/Haber Metinlerinin Özellikleri ve İnternet Haber Metni.....	262
ÜNİTE 9	GEZİ YAZISI	271 - 283
	BÖLÜM: OKUMA	
	30. Mikro Konu: Gezi Yazısı Türünün Özellikleri	272
	CEVAP ANAHTARI	284

ÜNİTE 1

GİRİŞ

MİKRO KONULAR

Bölüm 1: Okuma

1. Mikro Konu: Edebiyat - Tarih ve Din ilişkisi / Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri
2. Mikro Konu: Türkçenin Tarihî Gelişimi (Sözlü Edebiyat)
3. Mikro Konu: Türkçenin Tarihî Gelişimi (Yazılı Edebiyat)

Bölüm 2: Dil Bilgisi

4. Mikro Konu: Yazım Kuralları
5. Mikro Konu: Noktalama İşaretleri

1. Mikro Konu:**EDEBİYAT – TARİH VE DİN İLİŞKİSİ /
TÜRK EDEBİYATININ TARİHİ DÖNEMLERİ**

Edebiyat ile tarih arasındaki ilişkinin daha net anlaşılması için bazı kavramların bilinmesi gerekir.

Edebiyat: Duygu düşünce ve hayalleri dil aracılığı ile etkili ve güzel bir şekilde anlatan güzel sanatların bir dalıdır.

Edebî eser: Duygu, düşünce ve hayallerin estetik zevk uyandıracak şekilde dile getirilmesi sonucu ortaya çıkan metinlerdir.

Tarih: Toplumlari etkileyen hareketlerden meydana gelen, olayları yer ve zaman göstererek inceleyen bilim dalıdır.

Edebiyat tarihi: Edebî eserleri ve bu eserleri ortaya koyan sanatçıları, devirleri ile birlikte inceleyen bilim dalıdır.

Kültür: Bir milletin tarih boyunca elde etmiş olduğu maddi ve manevi değerlerin tümüne denir.

Medeniyet: Belirli bir insan topluluğunun belirli bir coğrafyada ve belirli bir zaman içinde ortaya koyduğu değerler bütünüdür.

Uygarlık: Binlerce yıl devam eden gelişmeler sonunda ortaya çıkan ve tüm insanlığın eseri olan evrensel birikimlerdir.

Edebiyatın Tarihle Etkileşimi**Tarihî Devirler**

- **İlk Çağ:** MÖ 3500 – MS 375 (Yazının İcadı)
- **Orta Çağ:** 375 – 1453 (Kavimler Göçü)
- **Yeni Çağ:** 1453 – 1789 (İstanbul'un Fethi)
- **Yakın Çağ:** 1789 – ... (Fransız İhtilali)

Edebî Metin - Tarihî Metin Farkı

- Edebî metinler kurmacadır; tarihî metinler gerçeklere dayanır.
- Edebî metinlerde dil şiirsel işlevde kullanılırken tarihî metinlerde göndergesel işlevde kullanılır.
- Edebî metinler çok anlamlıdır; tarihî metinler tek anlamlıdır.
- Edebî metinlerde kelimelerin mecaz anlamlarından faydalanılırken tarihî metinlerde kelimeler gerçek ve terim anlamıyla kullanılır.
- Edebî metinler okuru etkilemeyi amaçlarken tarihî metinlerde bilgiler doğru bir şekilde yaşanmış mı ona bakılır.
- Edebî metinlerde etkileycilik, tarihî metinlerde ise öğreticilik ve yararlılık esastır.

Edebiyat Tarihi

Edebî eserleri ve bu eserleri ortaya koyan sanatçıları dönemleri ile birlikte inceleyen bilim dalıdır. Edebiyat tarihî milletlerin asırlar boyunca meydana getirdiği edebî eserleri inceler. Edebiyat tarihine konu olan sanatçı incelenirken sanatçının içinde bulunduğu toplumun özellikleri de dikkate alınır. *Edebiyat Tarihinin kapsamı:*

- Sanatçıların eserlerini ve yaşaamını inceler.
- Edebî dönemleri ve edebî türlerin gelişimini inceler.
- Dönemin sosyal ve siyasal olaylarını inceler.

Türk Edebiyatının Devirlere Ayrılmasında Kullanılan Ölçütler

- **Dil Anlayışı:** Türkler, aldıkları eğitime, sahip oldukları dünya anlayışlarına ve yaşam tarzlarına göre dil anlayışlarında farklılık göstermişlerdir. Okumuş zümreye hitap eden bir dil ve halkın anlayacağı bir dille yazılan eserler verilmiştir.
- **Kültürel Farklılaşma:** Türkler farklı medeniyetlerin etkisiyle kullandıkları kelimelerde değişikliğe gitmişler. Arap, Fars, Fransız edebiyatından çeşitli dönemlerde kelimeler almışlardır.
- **Dini Hayat:** Türkler Gök Tanrı inancından sonra İslamiyet'in etkisiyle yüksek bir edebiyat vücuda getirmişlerdir.
- **Dil Coğrafyası:** Türkler farklı coğrafyalarda yaşamışlar, her gittikleri ülkeden kelimeler almışlar, farklı medeniyetlerin etkisiyle birçok değişim geçirmişler ve bunu eserlerine yansıtmışlardır.
- **Sanat Anlayışı:** Sanatın algılanmasındaki farklılık edebî akımları doğurmuştur.

Edebiyat - Din İlişkisi

Dinler, tarihin bütün devirlerinde ve bütün toplumlarda daima var olan evrensel ve köklü bir olgudur. Toplamların hayatında önemli bir yere sahip dinin edebiyata ve sanata etkileri de çok yükündür.

Türk edebiyatında dini motifler önemli yer tutmaktadır. Dolayısıyla, kültürün her ögesine dinin etkileri sinmiştir. Göktürkler Gök Tanrı inancına sahipti ve ilk yazılı kaynağımız olan Göktürk Yazıtları'nda Gök Tanrı inancının etkilerini görmekteyiz. Göktürklerden sonra kurulan Uygur hanlıklarından kalma eserlerde Buda ve Mani dininin yoğun etkisi vardır. Uygur Dönemi'nden kalma yazılı metinler olan *Kalyanankara Papamkara*, *Altun Yaruk* ve *Sekiz Yükmek* adlı eserler, Budizm'i anlatan dinî metinlerdir.

Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri

- I. İslamiyet'ten Önceki Türk Edebiyatı:** Sözlü ve Yazılı Edebiyat,
- II. İslami Dönem Türk Edebiyatı:** İslami İlk Eserler, Divan Edebiyatı Halk Edebiyatı
- III. Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı:** Tanzimat Dönemi Edebiyatı, Serveti Fünun Dönemi Edebiyatı, Fecri Ati Dönemi Edebiyatı, Millî Edebiyat, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

00000A4E

1. Hem Göktürk hem de Uygur edebiyatında Şaman inancının etkisi çok açıktır. Türklerin Göktürk alfabesinden Uygur alfabe-sine geçişlerinde de belirleyici faktör dindir. Şaman inancından Brahman inancına geçen Türkler, o dini daha iyi anlamak için Uygur alfabesine geçmişlerdir. Bu da bize tarihin her döneminde ----

Bu paragraf aşağıdakilerden hangisiyle devam ettirilebilir?

- A) dinin edebiyatı ve insanların hayatlarını derinden etkilediğini göstermektedir.
- B) dilin önemli ve birleştirici olduğunu ispatlar.
- C) edebiyatın durağan olmadığını, bir devinim halinde olduğunu gösterir.
- D) Türklerin din değişiklikleriyle günümüze kadar geldiğini gösterir.
- E) edebiyatın aslında din içeriğinden vazgeçmediğini ispatlar.

2. Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!
Ak tolgalı Beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kafilelerle...

Bu şiirin içerik özelliği göz önüne alındığında edebiyatın hangi bilimle ilişki içinde olduğu söylenebilir?

- A) Tıpla
- B) Tarihle
- C) Psikolojiyle
- D) Coğrafyayla
- E) Sosyolojiyle

3. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki ölçütlerden biri değildir?

- A) Ekonomik bozulma
- B) Kültür değişimi
- C) Din değişimi
- D) Zihniyet değişimi
- E) Sanat anlayışı

4. Türklerin İslam'ı kabul etmeleriyle birlikte Türk edebiyatı da ciddi bir değişim geçirmiştir. Bu değişim hem biçimde hem de içerikte kendini göstermiştir. Bu değişikliğin tek sebebi dindir. O güne kadar din dışı denebilecek özelliklere sahip olan eserler, artık besmele, hamdele ve salveyle başlar olmuştur. Sıradan bir kitabı elinize alıp onun girizgâhını okuduğunuzda, besmele ve hamdele bölümlerindeki ifadeler yüzünden o kitabı dini bir kitap sanmanız çok mümkündür. Ama o kitabın ilerleyen sayfalarında anlatılan şeylerden sonra kitabın konusunun mimari, musiki ya da edebiyat olduğunu anlarsınız. Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılan *Divanu Lügati't Türk*'ün giriş kısmı buna çok iyi bir örnektir. Kitabın başındaki bölümler okunduğunda kitabın dini bir kitap olduğundan başka bir seçenek akla gelmez. Ama ilerleyen sayfalara bakıldığında, bunun ansiklopedik içeriğe sahip bir dil kitabı olduğu ortaya çıkar. İşte bu, ----
- Bu paragraf aşağıdakilerden hangisiyle devam ettirilebilir?**

- A) dinin edebiyatı etkilemesine güzel bir örnektir.
- B) Arapçanın Türkçe üzerindeki etkisini gösterir.
- C) edebiyatın, sosyal hayatın bir parçası olduğunu ispatlar.
- D) edebiyatın diğer bilim dallarının temeli olduğunu gösterir.
- E) *Divanu Lügati't Türk*'ün önemini gösterir.

5. Ben Tanrı gibi gökte doğmuş Türk Bilge Kağan, şimdi tahtıma oturdum. Sözlerimi sonuna kadar işit, bütün küçük kardeşlerim, yeğenlerim, oğullarım, bütün soyum, milletim, sağdaki şadagıt beyler, soldaki tarkanlar, buyruk beyleri Otuz-Tatar, Dokuz Oğuz beyleri, bu sözlerimi iyice işit, dikkatle dinle: Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına doğru bu çevre içindeki bulunanlar hep bana tabidir. (*Kül Tigin Yazıtı*'nden bir parça)
- Bu parça 8. yy. da Edebî bir dille yazılmış, söylev niteliği taşıyan ve bir devlet yöneticisinin halkına seslendiği bir anıttan alınmıştır, bu ifadeler göz önüne alındığında edebiyatın ---- ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse anlamca bütünlük sağlanır?

- A) tıpla
- B) tarihle
- C) psikolojiyle
- D) coğrafyayla
- E) sosyolojiyle

TEST 2

1. MİKRO KONU: Edebiyat - Tarih ve Din İlişkisi / Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri

1. ÜNİTE: Giriş

1. Batı edebiyatı etkisindeki Türk edebiyatı

- I. Tanzimat Edebiyatı
- II. Servet-i Fünun Edebiyatı
- III. ----
- IV. Millî Edebiyat
- V. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

Yukarıda verilen edebiyat tarihî dizisinde III numaralı boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilirse kronolojik sıralama doğru olur?

- A) Divan Edebiyatı
- B) Halk Edebiyatı
- C) Fecriyatı Edebiyatı
- D) İslamiyet Öncesi Edebiyat
- E) Sözlü Dönem

2. Zamanla Hz. Muhammet'in hayatını daha iyi anlatmayı amaçlayan kitaplar ortaya çıkar. Buna 'Siyer edebiyatı' da diyebiliriz. Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'i ile zirveye ulaşan bu edebiyat türleri arasında hilyeleri, miracnameleri ve elbette naatları sayabiliriz.

Bu parçada "zamanla" diye adlandırılan dönemin başlangıcı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan Edebiyatı	B) Halk Edebiyatı
C) Fecriyatı Edebiyatı	D) Geçiş Dönemi
E) Yazılı Dönem	

3. Edebî bir eser konusunu tarihî bir olaydan alabilir. Örneğin, Tarık Buğra'nın yazdığı "*Osmancık*" isimli roman. Romanda Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in hayatı anlatılmaktadır. Neticede Edebî bir eserdir ve tarih biliminden faydalanmıştır.

Bu parçadan;

- I. Tarihî bir olayın Edebî esere konu olduğu
- II. Tarık Buğra'nın yazdığı "*Osmancık*" isimli romanın en başarılı tarihî roman olduğu
- III. "*Osmancık*" isimli romanda Osman Bey'in hayatının anlatıldığı
- IV. "*Osmancık*" isimli romanda tarih biliminden faydalanıldığı

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

A) Yalnız I	B) I ve II	C) Yalnız II
D) III ve IV	E) Yalnız IV	

4. Aşağıdakilerin hangisinde Türk edebiyat dönemlerinin sıralanması doğru verilmiştir?

- A) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - Divan edebiyatı - Halk edebiyatı
- B) Destanlar dönemi Türk edebiyatı - Sözlü Türk edebiyatı - Batı etkisindeki Türk edebiyatı
- C) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslami etki altındaki Türk edebiyatı - İran etkisindeki Türk edebiyatı
- D) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslami etki altındaki Türk edebiyatı - Batı etkisindeki Türk edebiyatı
- E) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslami etki altındaki Türk edebiyatı - Yunan edebiyatı etkisindeki Türk edebiyatı

5. Her dinin mutlaka bir edebiyatı, edebiyatın da kendine mahsus bir dini telakkisi vardır. Eski kültürümüzü düşünürsek, Şaman bir din adamıdır ama dini ayinlerde söylediği şeylerle hem edebiyata hem de kültür hayatına katkıda bulunmuştur. Kültür kurucuları da Allah dostlarıdır. Mevlana'yı örnek verebiliriz. Mevlana kendine ait bir kültür oluşturmuştur. Etrafında bir dünya oluşturmuştur. Dolayısıyla o dünyanın etrafında oluşan kültürü ifade etmek için dil bir vasıta görevi yapar. Yani dille edebiyatın elbette bir ilişkisi vardır.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Şamanın bir din adamı olduğuna
- B) Kültür kurucularının Allah dostları olduğuna
- C) Mevlana'nın Allah dostu olduğuna
- D) Dilin, kültürün ifadesinde bir araç olduğuna
- E) Dinin gelişmesinin edebiyata bağlı olduğuna

6. Aşağıdakilerden hangisi edebiyat tarihinin kapsamı içinde değildir?

- A) Sanatçıların hayatı
- B) Deneyisel bilimlerdeki gelişmeler
- C) Edebî akım ve topluluklar
- D) Edebî türlerin gelişimi
- E) Dönemin sosyal ve Siyasi gelişmeleri

00C60DE0

1. I. Sözlü Edebiyat Dönemi - - 8. yy
II. Yazılı Edebiyat Dönemi - 8. - 11. yy
III. Geçiş dönemi - 11. - 12. yy
IV. Divan Edebiyatı - 13. - 19. yy
V. Halk Edebiyatı 15. - 18. yy

Yukarıda verilen edebiyat dönemi ve etkili olduğu yüzyıl eşleşmelerinin hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. (I) Hilyeler, miracnameler gibi türler dinin doğrudan etkilediği metinlerdir.(II) Bunların dışında din dışı diyeceğimiz edebiyatta da yine dinin etkisini dolaylı da olsa görürüz. (III) Şair Nef'i'nin şiirlerinde bile sevgiliye kavuşmanın bayram olarak ifade edilmesinde dini etkiyi görürüz. (IV) Keza hilal sözcüğüne yüklenen anlamlara baktığımızda, bunların oruçla, ibadetle, bayramla ilgili olduklarını görmekteyiz;bunlar, dinin edebiyatı dolaylı etkilemeleridir. (V) Bunun yanında, dine tepki gösteren, dine karşı ortaya çıkan bir edebiyat var bunu da dinin etkisine bağlamak yanlış olmaz."

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangileri parçada anlatılanları örneklemektedir?

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) IV. ve V. E) I. ve V.

3. Edebiyat tarihî, bir ulusun yüzyıllarca meydana getirdiği edebî eserleri inceleyerek, geçirdiği dönemleri kronolojik bir sıra içinde inceleyen bilim dalıdır. Edebiyat tarihî, edebî eserlerle o eserleri yaratanları sosyal çevresi ile beraber inceler. Böylece geçmiş dönemlerde yaşayan atalarımızın duygu, düşünce ve sanat anlayışları hakkında bize bilgi aktarır.

Bu parçaya göre edebiyat tarihî;

- I. Edebî eserleri inceler
II. kronolojik sıra gözetir
III. yazarların sosyal çevrelerini de inceler
IV. ataların edebî zevklerindeki değişimi aktarır

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
D) III ve IV E) Yalnız IV

4. I. Saka İmparatorluğu'nun yıkılması
II. Kavimler Göçü
III. Türklerin İslam dinini kabul etmeleri
IV. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri
V. Tanzimat Fermanı'nın ilanı

Yukarıdaki tarihsel olayların hangileri Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında etkili olmuştur?

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

5. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı-
İslâmî Devir Türk Edebiyatı-
Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı-

Yukarıda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sözlü dönem- Divan edebiyatı- Tanzimat edebiyatı
B) Servetifünun edebiyatı- Halk edebiyatı- Sözlü dönem
C) Yazılı dönem- Fecri Atı edebiyatı- Halk edebiyatı
D) Halk edebiyatı- Divan edebiyatı- Servetî Fünun edebiyatı
E) Sözlü dönem- Divan edebiyatı- Yazılı dönem

6. Belirli zamanlarda, millet hayatına tesir eden maddi ve manevi olaylar vardır. Vatan değişmesi, göçler, din, estetik, iktisadi, siyasi, teknik olaylar, toplumda olduğu gibi, onun edebiyatı üzerinde de izler bırakırlar. Mesela; İslâmlık öncesi çok tanrılı devirdeki Türk edebiyatı ürünlerinin İslamlığı benimsedikten sonra yazılmış eserlerimizden önemli bir şekilde farklı olması, dinin edebiyat üzerindeki etkisine canlı örnektir.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi millet hayatına etki eden olaylar arasında sayılamaz?

- A) Vatan değişmesi B) Göçler
C) Din, estetik D) Siyaset
E) Coğrafi keşifler

TEST 4

1. MİKRO KONU: Edebiyat - Tarih ve Din İlişkisi / Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri

1. ÜNİTE: Giriş

1. Bugün gittikçe zenginleşen kültür dünyasında edebiyatın ufku genişlemiş, edebiyat tarihî de ağır görevler yüklenmiştir. Çağdaş edebiyat tarihçisi, şairleri unutulmaktan kurtarmak ya da eski zevkleri hikâye etmek için eserini yazmıyor. Sadece bilgi vermeyi de yeterli bulmuyor; incelemek, araştırmak, derinlere inmek, insanlığın gidişini, tarihîni yazdığı ulusun dünya anlayışını kavrayıcı bir genişlikte yansıtmak istiyor. Edebiyat tarihî bunu yaptığı oranda görevini yapmış sayılır. **Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi edebiyat tarihçisinin görevleri arasında sayılamaz?**

- A) Şairleri unutulmaktan kurtarmak
B) Edebî eseri incelemek
C) Edebî eseri araştırmak
D) İnsanlığın gidişini yansıtmak
E) Ulusunun dünya anlayışını yansıtmak

2. (I) İslamiyet'in kabulünden önce de Türklerin birkaç defa din değiştirdiğini bilinmektedir. (II) Önce Şamanizm inancına mensup olan bazı Türk boyları daha sonra Mani ve Budha (Buda) dinlerine girmişlerdir. (III) Şüphesiz bütün bu değişiklikler Edebî eserler üzerinde de etkisini gösterir. (IV) Nitekim Göktürk Kitabelerinde ve eski Türk destanlarında bir Gök Tanrı'dan bahsedilir. (V) Maniheizm ve Budizm dinleriyle ilgili metinlerde daha farklı bir inanç sisteminin övgüsü yapılmaktadır. **Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde din değişikliğinin Edebî eserler üzerindeki etkisine örnek vardır?**

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) IV. ve V. E) I. ve V.

3. Ülkemizde Batılı anlamda edebiyat tarihî çalışmaları Tanzimat Dönemi'nde başlar. Bu alandaki ilk kapsamlı çalışma Fuat Köprülü'nün 1928 yılında yayımladığı *Edebiyat Tarihî* adlı eseridir. Ayrıca Ahmet Hamdi Tanpınar, Agâh Sırrı Levent, Nihat Sami Banarlı, Mustafa Nihat Özön, Vasfi Mahir Kocatürk, Ahmet Oktay, Şükran Kurdakul, İnci Enginun bu konuda önemli araştırmalar yapmışlardır. **Buna göre aşağıdaki sanatçılardan hangisinin edebiyat tarihî ile ilgili çalışmalar yaptığı söylenemez?**

- A) Ahmet Hamdi Tanpınar
B) Agâh Sırrı Levent
C) Nihat Sami Banarlı
D) Mustafa Nihat Özön
E) Ahmet Hikmet Müftüoğlu

4. Tarihî, geçmiş dönemlerdeki olayları, savaşları, uygarlıkları belgelere dayanarak, yer ve zaman göstererek inceleyen bilim I II
dalı olduğunu biliyorsunuz. Edebiyat Tarihî de geçmiş dönemlerde yazılmış eserleri inceler, sonuçlar çıkarır. Ancak tarihînin III
incelediği olay sona ermiştir. Edebiyat Tarihînin incelediği eserin IV V
etkisi sanatın çağlara meydan okuyan gücü ile hâlâ sürmektedir. **Bu parçada altı çizili yerlerden hangisinde edebiyat tarihînin işlevi verilmiştir?**

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. **Türk edebiyatı devirlere ayrılırken;**

- I. değişen dil anlayışı,
II. kültürde görülen farklılaşma,
III. yeni dinî hayat,
IV. dil coğrafyasındaki gelişme,
V. bilimsel gelişme

kıstas olarak alınır.

Numaralanmış yerlerden hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6. **Türkler tarih boyunca çeşitli dinlerin etkisinde kalmışlar ve eserler vermişlerdir.**

- I. Göktürkler - Gök Tanrı inancıyla
II. Uygurlar - Maniheizm etkisiyle
III. Karahanlılar - Budizm etkisiyle
IV. Osmanlılar - İslamiyet inancıyla eserler oluşturmuşlardır.

Yukarıda numaralanmış ifadelerin hangilerinde yanlışlık vardır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III
D) III ve IV E) Yalnız IV

3. Mikro Konu:

TÜRKÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ (YAZILI EDEBİYAT)

Yazılı Edebiyat Dönemi

İslamiyet'in kabulünden önceki yazılı Türk edebiyatı 8. yüzyılda başlar, 10. yüzyıla kadar sürer.

Türklerin en eski yazılı eserleri 6. yüzyıldaki Yenisey Yazıtları'dır ancak bunlar okunamadığı için belge niteliği taşımazlar. Bu bakımdan Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı ürünleri Göktürk yazısıyla ortaya konulan *Orhun Yazıtları*'dır. Göktürk yazısı 4'ü sesli 38 harften meydana gelmiştir. Harflerin birleşmediği ve sözcüklerin üst üste iki nokta ile ayrıldığı bu yazı, sağdan sola doğru yazılmaktadır.

Orhun Yazıtları'ndaki dilin işlenmişliğine bakılırsa, Göktürkçenin eski çağlarda da kullanılmış olabileceği söylenebilir. Nitekim *Yenisey Yazıtları*'nın da aynı alfabe ile yazıldığı bilinmektedir.

Genel Özellikleri

- Dönem ürünleri Göktürkçe ve Uygurca ile verilmiştir.
- Hem halk diline dayalı bir anlatım (Tonyukuk Anıtı), hem de sanatlı bir söylev diliyle yapılan anlatım (Kültigin ve Bilge Kağan Anıtları) kullanılmıştır.
- Hem dini hem de din dışı ürünler verilmiştir.
- Bazı atasözleri (savlar) ve destanlarımız bu dönemde yazıya geçirilmiştir. (Elimizde Uygurca yazılmış savlar ile Oğuz Kağan destanının metni vardır.)
- Şiirlerde nazım birimi dördlük; ölçü, ulusal ölçümüz olan hecedir.
- Göktürkçe ile ortaya konulan ürünlerde dil, yabancı etkilerden uzaktır. Uygurca eserlerde ise yabancı etkiler görülür.

Orhun (Göktürk) Yazıtları'nın Özellikleri

Milattan sonra 8. yüzyılda ortaya konulan bu yazıtlar, Türk edebiyatının ilk yazılı örnekleridir. Yazıtlarda; dağılan Göktürklerin, Bilge Kağan ve kardeşi Kültigin tarafından bir araya getirilişi ve Göktürk devletinin yeniden kuruluşu anlatılmaktadır.

- Vezir Tonyukuk Yazıtı (720):** Vezir Tonyukuk, Çinlilerle yapılan savaşları anı şeklinde yazdırmıştır.
- Kültigin Yazıtı (732):** Bu anıtı Bilge Kağan, savaşta ölen kardeşi Kültigin adına diktirmiştir.
- Bilge Kağan Yazıtı (735):** Bu anıt, Bilge Kağan'ın ölümünden sonra oğlu tarafından diktirilmiştir. *Orhun Anıtları*'nın yazarı, Yoluğ Tigin'dir.

- Dil, yabancı etkilerden uzak ve yalın bir Türkçedir. Yazıtlarda yer yer gerçekçi bir tarih dili, yer yer eleştiri cümleleri, yer yer de güçlü bir söylev dili kullanılmıştır.
- Yazıtlarda aliterasyonlu (ses tekrarına dayalı) bir söyleyiş vardır.
- *Orhun Yazıtları*'nda Türk ulusunun benliğini unutmaması ve birlik olması gerektiği, düşmanların tatlı sözlerine, güzel hediyelerine aldanmayıp uyanık olması gerektiği vurgulanmıştır.
- *Orhun Yazıtları*'nın varlığından ilk kez, 13. yüzyılda, İlhanlılar dönemi tarihçisi Cüveyni "Tarih-i Cihan-Kûşâ" adlı eserinde söz etmişse de, yazıtlar pek ilgi görmemiştir.
- *Orhun Yazıtları*'nı bilim dünyasına, ilk kez, İsveçli bir subay olan Strahlenberg tanıtmıştır. Anıtlar üzerindeki yazıları ise ilk kez Danimarkalı bilgin Thomsen 1893'te okumuştur. Yazıtların tamamının okunması 1922'de tamamlanabilmiştir.

Uygur Yazısıyla Ortaya Konulan Ürünler

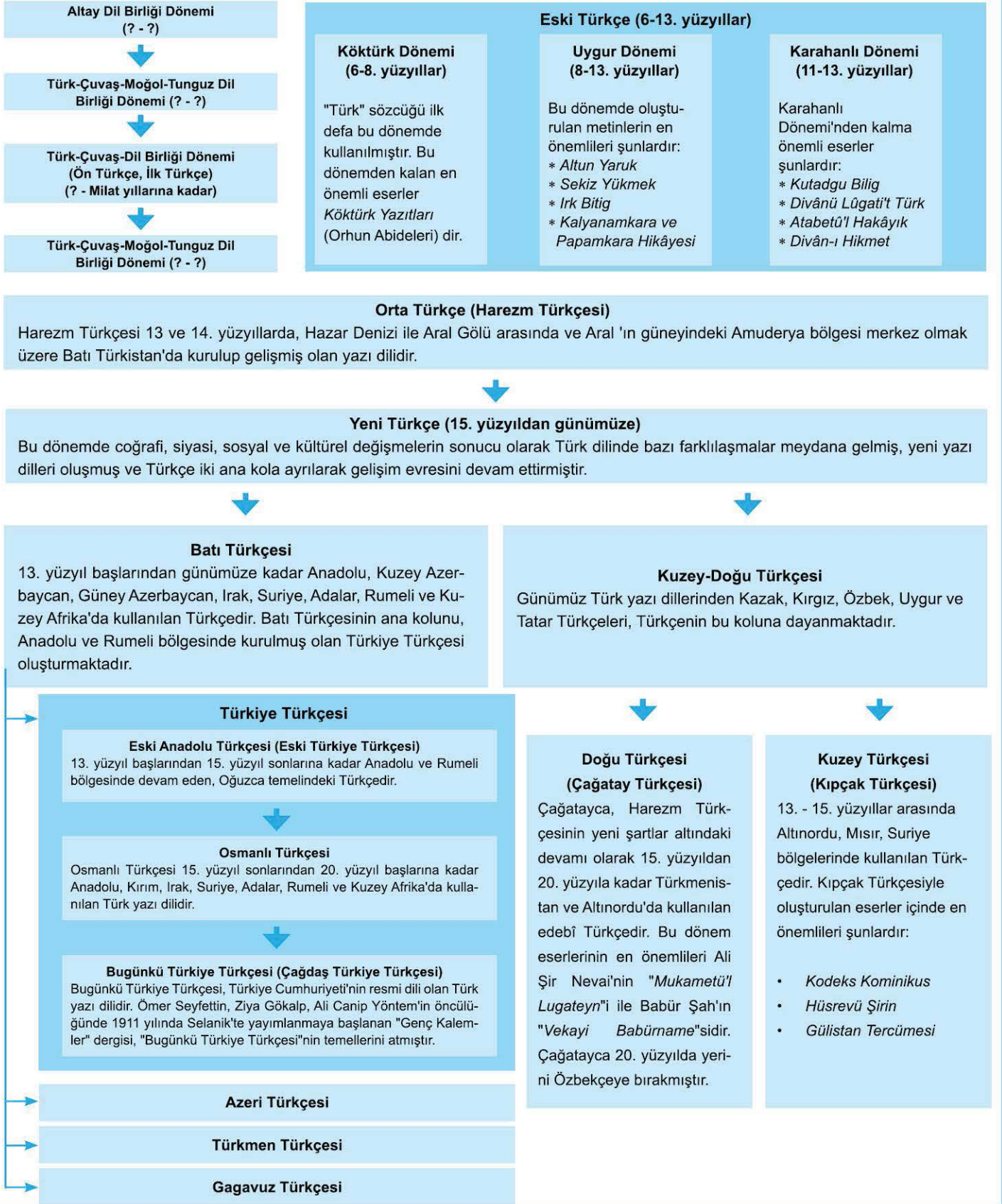
- Türklerin İslamiyet'in kabulünden önce kullandıkları bir diğer alfabe de Uygur alfabesidir. Uygur alfabesi, Uygurların bulduğu bir alfabe olmayıp Mani dinine mensup Soğdakililerin yazısıdır. Şamanizmi bırakıp Mani dinini benimseyen Uygurlar, Mani dinine mensup olanların yazısını kullanmışlardır. Uygur yazısı 14-18 harfli, harfleri birbirine bitleştirilerek ve sağdan sola doğru yazılan bir yazıdır. Harf sayısının azlığı, bu yazının yetersiz kalmasına yol açmıştır.
- Uygur alfabesiyle yazılan önemli iki eser *Altun Yaruk* (Işık) ve *Sekiz Yükmek* (Yığın)'tir. Bu eserlerde Budist-Maniheist hikâyelere yer verilmiştir.

Altun Yaruk'taki hikâyelere şu örnekler verilebilir:

- Çaştani Bey Hikâyesi*
- Kalyanamkara Papamkara (İyi prens - kötü prens) Hikâyesi*
- Aç Pars Hikâyesi*

- Uygurlar Dönemi'nde varlığı belirlenen önemli eserlerden biri de *İrk Bitig*'dir. 10. yüzyıldan kalma olduğu sanılan ve Göktürk alfabesiyle yazılmış bu eser bir fal kitabıdır. *İrk Bitig*, Uygurların egemen olduğu bir coğrafyada yazılmıştır. Türkistan'da Bin Buda mağaralarında bulunan bu eser, bugün Londra'daki bir müzede saklanmaktadır.
- Uygurlar Dönemi'nde birçok Türk şairin şiirler yazdığını biliyoruz.
- Şiirleri ele geçen ilk Türk şairi Aprınçur Tigin, Uygurların ilk döneminde ve Maniheizm'in etkili olduğu çevrelerde yetişmiştir. Bu şairin lirik bir aşk şiiri ile bir dinî şiiri ele geçmiştir.

TÜRKÇENİN GELİŞİM EVRELERİ

TEST 1

3. MİKRO KONU: Türkçenin Tarihî Gelişimi (Yazılı Edebiyat)

1. ÜNİTE: Giriş

1. (I) Türklerin en eski yazılı eserleri 6. yüzyıldaki *Yenisey Yazıtları*'dır. (II) Ancak bunlar okunamadığı için belge niteliği taşımaz. (III) Bu bakımdan Türk tarihînin ve edebiyatının ilk yazılı ürünleri Göktürk yazısıyla ortaya konulan *Orhun Yazıtları*'dır. (IV) Göktürk yazısı 4'ü sesli 28 harften meydana gelmiştir. (V) Harflerin birleşmediği ve sözcüklerin üst üste iki nokta ile ayrıldığı bu yazı sağdan sola doğru yazılmaktadır.

Yukarıda numaralanmış cümlelerden hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. (I) Göktürk alfabesi metinleri, isim olarak Göktürk veya Orhun olarak adlandırılır. (II) Orhun'da yerleşimde bulunmuş Türkler tarafından kullanılmış ve düzenlenmiştir. (III) Bu alfabe Hunlar, Göktürkler ve Türk kavimler kullanmış ve eklemelerde bulunmuşlardır. (IV) Göktürk alfabesi 38 harften meydana gelmektedir. (V) Dördü sesli olup, sekiz sesi karşılar, geri kalan harfler sessiz harf statüsündedir. (VI) Soldan sağa doğru yazılır ve bu şekilde okunur.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

3. **Yazılı Türk edebiyatıyla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Dönem ürünleri Göktürkçe ve Uygurca ile verilmiştir.
B) Hem halk diline dayalı bir anlatım (Tonyukuk Anıtı), hem de sanatlı bir söylev diliyle yapılan anlatım (Kültigin ve Bilge Kağan Anıtları) kullanılmıştır.
C) Hem dini hem de din dışı ürünler verilmiştir.
D) Bazı atasözleri (savlar) ve destanlarımız bu dönemde yazıya geçirilmiştir. (Elimizde Uygurca yazılmış savlar ile Oğuz Kağan destanının metni vardır.)
E) Uygurca ile ortaya konulan ürünlerde dil, yabancı etkilerden uzaktır. Göktürkçe eserlerde ise yabancı etkiler görülür.

4. Milattan sonra 8. yüzyılda ortaya konulan Orhun (*Göktürk Yazıtları*), Türk edebiyatının ilk yazılı örnekleridir. Yazıtlarda dağılan Göktürklerin, Bilge Kağan ve kardeşi Kültigin tarafından bir araya getirilişi ve Göktürk Devleti'nin yeniden kuruluşu anlatılmaktadır.

- I. Vezir Tonyukuk Yazıtı (720): Vezir Tonyukuk, Çinlilerle yapılan savaşları anı şeklinde yazdırmıştır.
II. Kültigin Yazıtı (732): Bu anıtı Bilge Kağan, savaşta ölen kardeşi Kültigin adına diktirmiştir.
III. Bilge Kağan Yazıtı (735): Bu anıt, Bilge Kağan'ın ölümünden sonra Yoluğ Tigin tarafından diktirilmiştir.

Numaralanmış cümlelerden hangilerinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
D) II ve III E) Yalnız III

5. ***Orhun Yazıtları* için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) *Orhun Yazıtları*'nın varlığından ilk kez, 20. yüzyılda, Fuat Köprülü "*Tarih-i Cihan-Kûşâ*" adlı eserinde söz etmişse de, yazıtlar pek ilgi görmemiştir.
B) Yazıtlarda yer yer gerçekçi bir tarih dili, yer yer eleştiri cümleleri, yer yer de güçlü bir söylev dili kullanılmıştır.
C) Yazıtlarda aliterasyonlu (ses tekrarına dayalı) bir söyleyiş vardır.
D) *Orhun Yazıtları*'nda Türk ulusunun benliğini unutmaması ve birlik olması gerektiği, düşmanların tatlı sözlerine, güzel hediyelerine aldanmayıp uyanık olması gerektiği vurgulanmıştır.
E) Dil, yabancı etkilerden uzak ve yalın bir Türkçedir.

6. (I) Uygur alfabesi Göktürklerden sonra kurulan Uygurlar tarafından adlandırılmıştır. (II) 38 adet işaretten, sembolden meydana gelmiştir. (III) 4 sesli harf vardır, geri kalan harfler ise sessiz harf olarak bilinir. (IV) Sağdan sola yazılış mevcuttur ve harfler birbirine bitişik olacak şekilde yazılır. (V) Bu yazının katiplerine yani yazıcılarına, bakşı, bakşıgeri veya serbahşı adı verilmektedir.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

0AC70832

1. Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra gerçekleşen bu dönemde bu alfabe ön plana çıkmış ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Alfabe 28 harftir ancak Türklerin kullandıkları 31 ile 36 harften meydana gelmektedir. Bu alfabe ile Türk islam tarihinde birçok eser verilmiştir. Sağdan sola yazılır. Kullanımı zor gibi görünse de harflerin öğrenimi çok da zor ya da uğraştırıcı değildir.

Bu parçada özellikleri verilen alfabe aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Arap Alfabeti
B) Uygur Alfabeti
C) Göktürk Alfabeti
D) Kiril Alfabeti
E) Latin Alfabeti

2. Latin alfabesi 1925 yılında ilk olarak Azeri Türkleri tarafından kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 1928 yılında ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır. 8 sesli harf bulunur geri kalanlar ise sessiz harflerdir. Türkiye ve Avrupa Türkleri tarafından kullanılan bu alfabe diğer kullanılan alfabelere göre daha kolay ve öğrenilmesi daha basittir.

Bu parçadan Latin alfabesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İlk olarak Azeri Türkleri tarafından kullanıldığı
B) Ülkemizde kullanımının Cumhuriyet'ten sonra olduğu
C) 21 sessiz 8 sesli harften oluştuğu
D) Türkiye ve Avrupa Türkleri tarafından kullanıldığı
E) Diğer alfabelere göre öğreniminin kolay olduğu

3. (I)Türklerin İslamiyet'in kabulünden önce kullandıkları bir diğer alfabe de Uygur alfabesidir. (II) Uygur alfabesi, Uygurların bulunduğu bir alfabe olmayıp Mani dinine mensup Göktürklerin yazısıdır. (III) Şamanizm'i bırakıp Mani dinini benimseyen Uygurlar, Mani dinine mensup olanların yazısını kullanmışlardır. (IV) Uygur yazısı 14-18 harfli, harfleri birbirine bitleştirilerek ve sağdan sola doğru yazılan bir yazıdır. (V) Harf sayısının azlığı, bu yazının yetersiz kalmasına yol açmıştır.

Yukarıda numaralanmış cümlelerden hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. **Orhun Kitabeleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) 8. asırda yazılmış olduğu
B) Uygur alfabesi ile yazıldığı
C) Türklerle Çinlilerin mücadelelerini anlattığı
D) Türk dilinin gelişmişliğini gösterdiği
E) Türk tarihinin bir kısmını aydınlattığı

5.	Açıklama	Eser
I.	Edebî değer taşımadığı için bu yazıtlar ilk yazılı eser kabul edilmemektedir.	Yenisey Yazıtları
II.	Eser, Türk milletine seslenildiğinden hitabet olarak adlandırılır.	Göktürk Yazıtları
III.	Göktürk alfabesiyle yazılmış bir fal kitabıdır.	Sekiz Yükmek
IV.	Budizm felsefesini ve Buda'nın hayatını anlatan bir metindir	Altun Yaruk
V.	İyi düşünceli şehzadenin bütün canlılara yardım etmek için çıktığı yolculuğu anlatmaktadır.	Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi

Numaralanmış açıklamalardan hangisi karşısında verilen eserle ilişkilendirilemez?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6.	Açıklama	Eser
I.	Budizm'e ait bilgiler içeren, Uygurlar'a ait özellikler gösteren bir eserdir.	Altun Yaruk
II.	Göktürk harfleriyle yazılmış fal kitabı olan Uygur metnidir	Irg Bitig
III.	Hem söylev hem anı özelliği gösteren bir yazıttır.	Bilge Kağan
IV.	Budizm'e ait dini-ahlaki hikâyeler içeren Çince'den çevrilmiş eserdir.	Sekiz Yükmek
V.	Edebî nitelik taşıyan ilk yazılı eserdir.	Yenisey Yazıtları

Numaralandırılmış açıklamalardan hangisi karşısındaki kaynağa dair yanlış bilgi içermektedir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

TEST 3

3. MİKRO KONU: Türkçenin Tarihi Gelişimi (Yazılı Edebiyat)

1. ÜNİTE: Giriş

1. - - -, 158 adet Türkçe yazıt, kurgan (mezar) ve kaya taşlarından oluşmaktadır. 8. yüzyıldan önce oluştuğu kabul edilir. Yalın bir dille yazılmıştır. Çoğunlukla yazı sahibinin dünyaya doymadan ayrıldığı samimi bir dille anlatılır.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki eserlerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Orhun Kitabeleri*
- B) *Yenisey Yazıtları*
- C) *Altun Yaruk*
- D) *Sekiz Yükmek*
- E) *Irk Bitig*

2. Yazılı dönem Türk edebiyatıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Yazılı Türk edebiyatı MS 8. yüzyıl'da başlar.
- B) Türk edebiyatının ve tarihînin ilk yazılı ürünleri bu dönemde verilir.
- C) *Göktürk Yazıtları*; Kül Tigin, Tonyukuk ve Bilge Kağan olmak üzere üç dikili taştan oluşmuştur.
- D) Uygur alfabesi ve Göktürk alfabesi 14 harflidir.
- E) Uygur metinleri dini içeriklidir.

3. *Orhun Abideleri*'nin yazılış nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanların yaşam mücadelesi vermeleri, hakim olma arzusu, birlikte yaşama iradesi
- B) Hükümdarlık çekişmelerinin halkı olumsuz etkilemesi
- C) İpek Yolu'nu tümüyle ele geçirme mücadelesi
- D) Halkı korkutup onları baskı altında tutma isteği
- E) Bilge Kağan'ın kendi yaşam öyküsünü anlatma isteği

4. Uygur Dönemi hakkında verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Yazılı edebiyatın ve "Eski Türkçe"nin ikinci dönemidir.
- B) Bu dönemin eserlerinde Uygur alfabesi kullanılmıştır.
- C) Uygur Dönemi metinlerinin büyük bir bölümü Maniheizm ve Budizm temalı kutsal metinlerdir.
- D) *Altun Yaruk*, *Sekiz Yükmek*, *Irk Bitig* gibi eserler kazılarda bulunan önemli yapıtlardır.
- E) Bu dönemde adı bilinen ilk Türk şairi Yusuf Has Hacıp'tir.

5. Yazılı edebiyat dönemi hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) *Göktürk Abideleri* Türk adının geçtiği ilk yazılı belgelerdir.
- B) Bulunan yazıtlarda Türk dili ve edebiyat tarihînin dışında tarih, sosyoloji, etnografyaya dair bilgiler de mevcuttur.
- C) Bazı atasözleri ve destanları bu dönemde yazıya geçirilmiştir.
- D) Bu dönem, 10. yy. da başlayıp 15. yy. la kadar sürer.
- E) Bu dönemde verilen ürünler Göktürkçe ve Uygurca ile yazılmıştır.

6. I. *Altun Yaruk*: Eser Budizm'in kutsal kitabıdır. Eserde Bur-kancılığın temel esasları din adamlarının menkıbeleriyle süslenerek anlatılmıştır.
II. *Sekiz Yükmek*: Budizm'in temel esasları anlatılır.
III. *Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*: İki kardeş arasında geçen, Budizm'le ilgili hikâyedir.
IV. *Irk Bitig*: Mani dininin temel esasları anlatılır.
Uygur Dönemi'ne ait yukarıdaki metinlerden hangilerinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Yalnız III
- B) I ve III
- C) Yalnız IV
- D) II ve IV
- E) III ve IV

5. Mikro Konu: NOKTALAMA İŞARETLERİ

1. Nokta (.)

- a) Bitmiş cümlelerin sonuna veya cümle değeri taşıyan sözcüklerin sonuna konur.
- b) Kısaltılmış sözcüklerin sonuna konur.
- c) Bölümleri numaralamak için satır başlarına konan büyük harf ve rakamlardan sonra kullanılır.
- d) Tarihlerde gün, ay, yıl rakamlarını ayırır.
- e) Saat gösteren sayılarda zaman birimlerinin arasına konur.
- f) Sıra bildiren "-ıncı, -inci" ekinin yerine geçer.
- g) Sayı basamaklarını ayırmak için kullanılır.

2. Virgül (,)

- a) Cümledeki eş görevli sözcüklerin, söz öbeklerinin ve sıralı cümlelerin arasına konur.
- b) Anlama canlılık katmak için yinelenen sözcükleri ayırır.
- c) Hitaplardan sonra kullanılır.
- d) Yüklemden uzakta kalmış öznenin sonuna konur.
- e) Cümlede anlam gereği belirtilmek istenen nesne, tümleç gibi öğelerden sonra konur.
- f) Bir isimden önce gelen işaret zamirleri virgülle ayrılmazsa işaret sıfatı sanılabilir. Böyle bir karışıklığı gidermek için zaminin sonuna getirilir.
- g) Adlaşmış sıfatlar cümlede bir isimden önce gelirse sıfat gibi algılanır. Böyle olmadığını göstermek için adlaşmış sıfattan sonra konur.
- h) Cümledeki ara sözün başına ve sonuna konur.
- ı) Sayılarda ondalık bölümleri ayırmada kullanılır.
- i) Başkasından aktarılan cümleler tırnak içinde belirtilir. Tırnak içinde belirtilmemişse cümlelerin bitiminde virgül kullanılır ve söze devam edilir.
- j) Birleşik cümlelerde anlam karmaşasının ortaya çıkabileceği durumlarda "gibi, halde, değil, rağmen, sonra, bile" gibi bağlaç ve edatlardan sonra kullanılır.
- k) Kendinden sonra gelen cümleyi anlamca özetleyen, pekiştiren "hadi, öyle, evet, hayır" gibi sözcüklerden sonra kullanılır.
- l) Ünlem ifadesi bulunan ve ünlem işaretini sonuna alan cümlelerde, ünlem ifadesinden sonra konur.

Virgölün kullanılmaması gereken ya da yanlış kullanıldığı yerler:

- a) İkilemenin arasında virgöl (,) kullanılmaz.
- b) İsim ya da sıfat tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasında virgöl (,) kullanılmaz.
- c) Bağ filler bağlama görevi taşıdığından bağ fiille birlikte virgöl (,) kullanılmaz.
- d) Virgöl (,) bağlama görevi üstlendiğinden bağlaçla birlikte kullanılmaz.
- e) Şart kipiyle çekimlenen fiilden sonra virgöl kullanılmaz.

3. Noktalı Virgül (;)

- a) Biçimce ayrı, anlamca birbirine bağlı cümlelerin arasına konur.
- b) Virgülle ayrılmış bölümleri gruplar.
- c) Cümlede virgülle önlenemeyecek anlam karışıklığını önlemek için kullanılır

4. İki Nokta (:)

- a) Bir cümleden sonra örnek verileceği ve açıklama yapılacağı zaman kullanılır.
- b) Bir yerden veya bir kimseden olduğu gibi aktarılan bir sözü belirtmek için, aktarılan sözlerden önce konur.
- c) Konuşmalardan önce kullanılır. (Konuşma çizgisinden önce)

5. Üç Nokta (...)

- a) Çeşitli sebepler yüzünden tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur. (Eksiltili cümlelerin sonuna)
- b) Bazı örnekler sıralandıktan sonra "ve benzerleri" anlamında kullanılır.
- c) Yazı içinde açıklanmak istenmeyen adlar, sözcükler yerine konur.
- d) Hatırlanmayan bilgiler yerine kullanılır.
- e) Söylenmesinden utanç duyulan, ahlaka aykırı sözler yerine kullanılır.
- f) Alıntıların baş tarafından çıkarılmış sözlerin yerine kullanılır.

6. Sıra Nokta (.....)

- a) Bir konunun bölümlerini ayırmak için kullanılır.
- b) Bazı zamanlarda bir sözcüğün harflerinden, bir cümlelerin sözcüklerinden, bir yazıda bazı cümlelerin türlü nedenlerle birkaçı yazılmaz; bu durumda da sıra nokta kullanılır.

7. Soru İşareti (?)

- a) İçinde soru anlamı bulunan cümlelerin sonuna konur.
- b) Soru işareti parantez (?) içerisinde belirtilirse alay veya net olma anlamıyla kullanılır.
- c) Anlamları birbirini tamamlayan soru cümleleri virgülle ayrılır. Soru işareti de en sona konur.
- d) Soru anlamı ifade eden sözcüklerin sonuna konur.
- e) Sözde soru cümlelerinin sonuna konur.

8. Ünlem İşareti (!)

- a) İçinde ünlem sözcüğü bulunan cümlelerden sonra kullanılır. Ünlem işareti böyle cümlelerde ya ünlem sözcüğünden sonra ya da cümlelerin sonuna konur.
- b) Şaşma, acıma, kızma gibi derin, sarsıcı, dokunaklı duygular anlatan cümlelerin sonuna konur.
- c) Bir sözün tam tersini kastetmek için, o kavramla alay edildiğini, o kavramın küçümsendiğini göstermek için parantez içinde (!) kullanılır.
- d) Emir gibi sert sözlerden sonra kullanılır.

9. Kısa Çizgi (-)

- a) Satır sonuna sığmayan sözcükleri ayırmak için kullanılır.
- b) İki ulus, iki tarih ya da iki şey arasında bir ortaklaşalık anlamı katmak için kullanılır.
- c) Karşıt kavramlar arasına -eğer bir ikileme oluşturmamışlarsa- konur.
- d) Ara sözlerin başına ve sonuna konur.
- e) Dil bilgisi incelemelerinde köklerin ve gövdelerin sonuna, eklerin başına konur.
- f) Rakamların arasına konur. "ila" anlamı verir
- g) Eski metinlerde Arapça-Farsça tamlamalarda kullanılır.

10. Uzun Çizgi (—)

Yazıda karşılıklı konuşmaların başlarında konur.

11. Tırnak İşareti (" ")

- a) Başkalarının yazılarından, sözlerinden - olduğu gibi - aktarılanların başına ve sonuna konur.
- b) Özellikle belirtilmek istenen bir terim, bir sözcük, tırnak içinde gösterilir.

- c) Eser adlarının, yazı başlıklarının başına ve sonuna konur. Tırnak içerisine alınan eser isimlerine getirilen çekim ekleri tırnağın dışına yazılır, çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmaz.

STRATEJİ

Tırnak içine alınan kısımda aktarılan başka bir söz varsa; ikinci aktarmanın başına ve sonuna tek tırnak (' ') konur.

12. Parantez (Ayrac) ()

- a) Cümlede geçen sözcük veya söz öbeklerinin açıklamalarında kullanılır.
- b) Bir sözcüğün eş anlamlısı, yanına parantezle yazılabilir.
- c) Yabancı sözcüklerin okunuşu parantez içinde verilir.
- d) Oyunlarda kişilerin nasıl hareket edeceklerini belirleyen açıklamaların başına ve sonuna konur.

13. Köşeli Parantez []

Ayrac içinde ayrac kullanılması gereken durumlarda yay ayractan önce kullanılır.

14. Kesme İşareti (')

- a) Özel isimlere getirilen çekim eklerini ayırmada kullanılır.
- b) Sayılara getirilen ekleri ayırmada kullanılır.
- c) Kısaltmalardan sonra gelen ekleri ayırmada kullanılır.
- d) Bir harften sonra gelen ekleri ayırmak için kullanılır.
- e) Türlü nedenlerle ünlü düşmesini göstermek için kullanılır.
- f) Yazılışları birbirine yakın olan sözcüklerde anlam karışıklığını engellemek için kullanılır.

15. Düzeltme İşareti (^)

- a) Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde "k", "g" ünsüzlerinden sonra gelen "a" ve "u" ünsüzleri üzerine konur.
- b) Yazılışları aynı, okunuşları ayrı olan sözcükleri ayırmak için kullanılır.
- c) Devlet kuruluşlarınca benimsenmiş bazı özel adlarla yer adlarında kullanılır.

TEST 1

1. Oraya getirileli herhalde iki üç saat olmuştu (I) Karnındaki ağrı dinmek bilmiyordu (II) Bazen hafifliyor (III) bazen şiddetleniyor (IV) zihni de buna uygun olarak bir açılıyor (V) bir bulanıyordu. Şiddetlendiğinde, ağrının kendisinden ve yemek yeme isteğinden başka bir şey düşünemiyordu.

Parçada numaralanmış yerlerden hangisine noktalı virgül (;) getirilmelidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Bir bilginin şüpheyle karşılandığı veya kesin olmadığı durumlarda yay ayraç içinde kullanılan noktalama işareti hangisidir?

- A) Soru işareti
B) Ünlem işareti
C) Üç nokta
D) Uzun çizgi
E) Noktalı virgül

3. Dünyanın herhangi bir yerinde geliştirilen yerel teknolojilerin çok hızlı şekilde küresel çapta kullanıma sunulması (I) mühendislerin günümüzde en güçlü ve karmaşık uygulamaları dahi bilgisayar aracılığıyla çözebilmesini mümkün kılmaktadır (II) Ayrıca (III) kablolu ve kablosuz iletişim alanlarındaki gelişmelerle bilgisayar mühendisleri (IV) ulusal sınırlar içerisinde ya da farklı coğrafya ve kültürlerdeki meslektaşları ile ortak çalışma yapma imkânına sahip olmaktadır (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangilerine diğerlerinden farklı noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) II. ve V. E) IV. ve V.

4. Oya bana () "Doğum gününde Erdoğdu'ne ne alalım ()" dedi. Güzel bir saat alalım () dedim.

Bu parçada parantezle belirtilen yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (?) (,) (.)
B) (,) (,) (,) (.)
C) (;) (?) (,) (.)
D) (;) (,) (!)
E) (;) (,) (,) (.)

5. Nurullah Ataç'ın 1921'den sonra devlet memurluğuna başladığını biliyoruz (I) Peki sadece memurluk mu yapmıştır Ataç (II) Tabi ki hayır (III) Memurlukla birlikte gazetecilik ve çevirmenlik de yapmış (IV) 1941'den sonra TDK'de görev almıştır (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine noktalı virgül (;) getirilmelidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6. Hayatta üç önemli şey vardır () Sağlık () saygı () sevgi ()

Parantezle belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (;) (,) (,) (.) B) (;) (,) (,) (.)
C) (,) (,) (,) (...) D) (;) (,) (,) (...)
E) (;) (-) (-) (...)

0B3906C2

1. Kültür bir toplumun dil (I) terbiye (II) adet ve sanat gibi duygularından doğmuş (III) sonra da işlene işlene o toplumun hayat tarzı haline gelmiş (IV) hemen her parçası çok ehemmiyetli bir kısım esasların bütünüdür (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine diğerlerinden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Demek istediğim şu () Oyunculuk insanın kendinde () özünde, iliğinde, kemiğinde, ruhunda var () tek başına ıssız bir adada olması () tanıdık tanımadık sürü sürü insan arasında olması önemli değil.

Bu parçada ayraçla () gösterilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (:) (.) (:) (.) B) (:) (.) (:) (:)
C) (.) (.) (:) (.) D) (:) (:) (.) (.)
E) (:) (.) (!) (.)

3. Bizde tolerans yok (!) herkes kendi fikrini söylemekte serbesttir(II) Bu fikirler bazen yanlış olabilir (III) Senin fikrin yoktur (IV) diye kimseye küfür edilmez (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisine virgül (,) getirilmelidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. – Kızım Ayşe
– Efendim baba
– Okula gitmedin mi yavrum
– Öğretmenimiz hastalanmış da

Yukarıdaki cümlelerin sonuna sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri konmalıdır?

- A) (!) (!) (?) (...)
B) (?) (!) (?) (.)
C) (!) (!) (?) (!)
D) (...) (?) (?) (.)
E) (.) (!) (?) (!)

5. Bu hastalığı ben kendi irademle yenemezsem beni doktor mu kurtarır () ilaç mı () telkin mi ()

Yukarıda parantezlerde belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilen noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (?) (?) (?)
B) (.) (.) (?)
C) (:) (?) (?)
D) (:) (.) (?)
E) (?) (?) (...)

6. Kaçak malların içinde neler var neler () sigaralar, makine parçaları, bulunmayan ilaçlar () Bu insafli tüccarlar () her partiden yüzde bin kazanıyorlar. Vah bu millete vah ()

Yukarıda parantezlerle belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilen noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (?) (...) (.) (!)
B) (...) (...) (.) (!)
C) (:) (...) (.) (!)
D) (?) (...) (!) (.)
E) (:) (...) (!) (.)

TEST 3

1. Dünyada hiçbir şey azmin yerini tutamaz () Yetenek yeterli değildir () yetenekli ve başarısız insandan bol bir şey yoktur () Zekâ yeterli değildir () zekânın ödüllendirilmediği neredeyse bir atasözü olmamıştır ()

Yukarıda parantezle belirtilen yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (.) (:) (.) (:) (.)
B) (:) (,) (.) (,) (.)
C) (.) (,) (.) (:) (.)
D) (.) (:) (.) (:) (.)
E) (:) (:) (.) (:) (.)

2. Hatice çok yetenekli bir çocuk. Kendisi de bunun farkında. fakat bu yetenekleri bazen sıkıntıya neden olabiliyor. Örneğin müziğe olan ilgisini bilenler ev ödevlerini yapması için yalvarıyorlar.

Bu parçadaki numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi yanlış kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. () Ne ölü ne sağ () bir yaşamın kahramanı Zebercet () Gözünü ilk açtığı ve yaşadığı Anayurt Oteli () yle aynı kaderi paylaşıyor () Birbirine benzeyen geçici ilişkilerle geçen günler () yalnız ve tek başına sürüklenen bir hayat ()

Bu parçada ayraçlarla () boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (") (") (.) (") (:) (,) (...)
B) (") (") (.) (") (:) (,) (...)
C) (") (") (.) (") (:) (,) (...)
D) (") (") (.) (") (:) (,) (...)
E) (") (") (.) (") (:) (,) (...)

4. O kadar yorgundu ki, saatlerdir çalışıyor olsa gerek, eve gelir gelmez uyudu.

Aşağıdakilerin hangisinde virgül (,) bu cümledeki göreviyle kullanılmıştır?

- A) Emre'yi, geçen gün yanında gördüğüm çocuğu, gözüm hiç tutmadı.
B) Kimsenin evinden çıkmadığı, sıcak bir yaz günüydü.
C) Kendi işini kendin göreceksin, derdi annem.
D) Yaşlı, çınarın altında biraz oturup dinlendi.
E) Öğretmen, bir hafta içinde ödevlerimizi bitirmemizi söyledi.

5. Şiirde ozanın kişiliği gizlenmiş () şiir () iç dünyadan dış dünyaya açılmış () kişisel duyguları ve tutkuları yerine () dış dünyadaki gözlemlerini () değişik doğa görünümelerini nesnel bir tutumla anlatmıştır.

Yukarıdaki parçada ayraçla () gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) (:) (,) (:) (,) (.)
B) (:) (,) (,) (,) (.)
C) (:) (,) (:) (,) (.)
D) (,) (,) (:) (,) (.)
E) (:) (,) (:) (,) (.)

6. Aşağıdakilerin hangisinde yanlış kullanılmış noktalama işareti yoktur?

- A) Oktay'da bize bu konuda hak verdi.
B) Sen onu da, anlamadın değil mi?
C) Soru'nun bu olduğunu çok geç anladık.
D) Seni mi aramaları gerekiyor.
E) Okulun, bu görkemli havası bizi büyüledi.

1. Tarih, insanın geçmişini kültürel ekonomik ve sanat alanındaki gelişme ve değişimleri yer ve zaman göstererek inceleyen bilim dalıdır. Mümkün olduğu kadar belgelere dayanır. Edebiyat tarihî aynı incelemeyi edebiyat eserlerini esas alarak yapar. İkisi arasında önemli benzerlikler vardır. Örneğin *Orhun Abideleri* ve *Dede Korkut Hikâyeleri* hem edebiyat tarihî hem de tarih bakımında vazgeçilmez belgelerdir. Tarihçi ve edebiyat tarihçisi tarafsızdır. Belgelere dayanarak inceleme yapar ve neticeler çıkarır.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Tarihî, insanın geçmişini kültürel ekonomik ve sanat alanındaki gelişme ve değişimleri incelediği
- B) *Orhun Abideleri* ve *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin sadece tarihî belge kapsamında değerlendirilebildiği
- C) Edebiyat tarihînin incelemelerini edebiyat eserlerini esas alarak yaptığı
- D) Edebiyat tarihî ile tarih arasında önemli benzerlikler olduğu
- E) Tarihî belgelere dayandığı

2. Edebî bir eser konusunu tarihî bir olaydan alabilir. Örneğin, bir Tarık Buğra'nın yazdığı "*Osmancık*" isimli roman. Romanda Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in hayatı anlatılmaktadır. Neticede edebî bir eserdir ve tarih biliminden faydalanmıştır. Tarihî gerçekleri ortaya çıkarırken edebî eserlerden de faydalanılabilir. Örneğin, Oğuzlar'ın yaşamlarını ve kültürlerini konu edinen tarihî bir araştırma kaynak olarak destanlardan faydalanılabilir. Destanlar bildiğiniz gibi edebî türlerdir. Bu örneklerden de anlayacağınız üzere tarih ile edebiyat birbirine yardımcı olan bilim dallarıdır.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Edebî bir eserin, konusunu tarihî bir olaydan almadığı takdirde inandırıcılığının olmayacağı
- B) "*Osmancık*" romanında Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in hayatının anlatıldığı
- C) Tarihî gerçekleri ortaya çıkarırken edebî eserlerden de faydalanılabildiği
- D) Oğuzlar'ın yaşamlarını ve kültürlerini konu edinen tarihî bir araştırmanın kaynak olarak destanlardan faydalanabileceği
- E) "*Osmancık*" romanının konusunu tarihî bir olaydan aldığı

3. Aşağıdakilerden hangisi İslami Dönem Türk edebiyatıyla ilişkilendirilemez?

- A) Divan Edebiyatı
- B) Halk Edebiyatı
- C) Tanzimat Edebiyatı
- D) Dini-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı
- E) Anonim Türk Halk Edebiyatı

4. İçti aşsız, dışı elbisesiz, zayıf, zavallı millet üzerine kağan oldum. Küçük kardeşim Kül Tigin'le sözleştik: Babamızın, amcamızın kazandığı milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturdum, kardeşim Kül Tigin ile, iki şad ile ölesiye bitesiyse çalıştım. Ondan sonra, Tanrı yardım ettiği için, ölecek milleti dirilttim, çıplak milleti giydirdim, yoksul milleti zengin ettim, az milleti çok ettim. Başka ülkeli, başka kağanlı milletlerden daha iyi kıldım.

Göktürk Yazıtları'ndan alınan bu parça edebiyatın hangi bilim dalıyla ilişki içerisinde olduğunu örnekler?

- A) Psikoloji
- B) Sosyoloji
- C) Felsefe
- D) Tarih
- E) Din

5. Türk edebiyatının her döneminde dinin etkisi görülmektedir. Hatta alfabe değişikliğinde bile dinin etkisi vardır. Hem Göktürk hem de Uygur edebiyatında Şaman inancının etkisi çok açıktır. Türklerin Göktürk alfabesinden Uygur alfabesine geçişlerinde de belirleyici faktör dindir. Şaman inancından Brahman inancına geçen Türkler, o dini daha iyi anlamak için Uygur alfabesine geçmişlerdir. Bu da bize tarihî her döneminde dinin edebiyatı ve insanların hayatlarını derinden etkilediğini göstermektedir.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Türk edebiyatının her döneminde dinin etkisinin görüldüğü
- B) Alfabe değişikliğinde bile dinin etkisinin olduğu
- C) Türklerin Göktürk alfabesinden Uygur alfabesine geçişlerinde belirleyici faktörün din olduğu
- D) Tarihî her döneminde dinin edebiyatı ve insanların hayatlarını derinden etkilediği
- E) Şaman inancından Müslümanlığa geçen Türklerin, o dini daha iyi anlamak için Uygur alfabesine geçtiği

6. (I) Şaman, kam, baksı, ozan adı verilen sanatçılar tarafından icra edilmiştir; bu sanatçılar "kopuz" adı verilen bir saz aleti kullanırlardı. (II) Doğuşu her ne kadar dini törenlere dayansa da zamanla din dışı konularda gelişmiştir. (III) Hece ölçüsü kullanılmıştır; aşk, doğa, ölüm konuları sık işlenmiştir. (IV) Anonim özellik taşımaktadır, zengin kafiye kullanılmıştır. (V) Koşuk, sav, sagu, destan başlıca ürünleri sayılır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerde verilen bilgilerden hangisi sözlü edebiyat için yanlış olur?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

OBFA00F7

1. Sagu, yuğ adı verilen ölüm törenlerinde ölümün acısının I
hafifletmek amacıyla söylenen günümüz "ağıt"larının ilk versiyonudur.
II III
Hece ölçüsünün 7li -8li kalıpları sıkça kullanılmıştır. Bilinen en
IV
eski sagu, "Alp Er Tunga" sagusudur.
V

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisinde yazım yanlışlığı yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. *Türeyiş Destanı*'nda : Uygur hakanının, üç kızını insanoğluya I
evlendirmeyi uygun bulmayarak , Tanrı' ıla, kızlarını evlendirmesi
II III
ve Uygur Türklerinin bu evlenmeden çoğaldığı anlatılır. Göç
Destanında ise , Türklerin , Kutsal taşı Çinlilere vermeleri
IV V
üzerine, Tanrı tarafından cezalandırılmaları kuraklığın başlaması nedeniyle de göç etmeleri anlatılır.

Bu parçada numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi doğru kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. (I) Yazılı edebiyat dönemi, Türklerin Göktürk alfabesini kullanmasıyla başlayan dönemdir. (II) Daha eskilere ait yazıtlar okunamadığından ve kime ait olduğu net olmadığından kabul edilmez. (III) Yenisey Yazıtları bu nedenle ilk yazılı ürünlerimiz kabul edilemez. (IV) Tarihîmizin ve dilimizin ilk en önemli belgeleri *Göktürk Yazıtları* (Orhun Kitabeleri) dir. (V) Batı Göktürklerine aittirler; 825, 832, 835 yıllarında dikilmişlerdir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerde verilen bilgilerden hangisi yazılı edebiyat için yanlış olur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. I. Vezir Tonyukuk Yazıtı (725): Dört bakana vezirlik etmiş olan Tonyukuk tarafından yazılmıştır. Daha çok Çinlilerle yapılan savaşlar anlatılmaktadır.
II. Kül Tigin Yazıtı (732) : Göktürk hakanı Bilge Kağan'ın kardeşi Kül Tigin'in ölümü üzerine Bilge Kağan tarafından dikilmiştir.
III. Bilge Kağan Yazıtı (735) : Göktürk hakanı Bilge Kağan'ın ölümünden sonra oğlu Tonyukuk tarafından diktirilmiştir. Yazıt, Bilge Kağan'ın yeğeni Yollug Tigin tarafından yazılmıştır.

Numaralanmış cümlelerde verilen bilgilerden hangilerinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
D) Yalnız III E) II ve III

5. *Uygur Metinleri*, Göktürk Devleti'nin yıkılmasından sonra kurulan Uygur hanlıklarından kalma eserlerdir. Daha çok Buddha ve Mani dininin esaslarını anlatan metinlerdir. Bunlar Turfan yöresinde yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır.

Bunlar arasında;

- I. *Sekiz Yükmek* (Sekiz Yığın)
II. *Altun Yaruk* (Altın Işık)
III. *İrk Bitig* (Fal Kitabı)
IV. *Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi* (İyi Düşünceli Şehzade ile Kötü Düşünceli Şehzade)
V. *Kitab-ı Dede Korkut*

sayılabilir.

Bu parçada numaralanmış eserlerin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6. **Aşağıdakilerden hangisi Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabeler arasında sayılamaz?**

- A) Göktürk alfabesi B) Uygur alfabesi
C) Fars alfabesi D) Kiril alfabesi
E) Latin alfabesi

DOĞRU YANLIŞ

Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanlarının yanına (D), yanlış olanlarının yanına ise (Y) yazınız.

1

....

Kul Mustafa karakolda gezerken
Gülle kurşun yağmur gibi yağarken
Yıkılan Bağdat seni döğerken
Şehitlere serdar oldu Genç Osman
Yukarıdaki şiirden hareketle bu edebî metin incele-
nirken tarih biliminden yararlanılır.

2

....

Edebî metinlerde olay kurulurken mutlaka o olayın
geçtiği bir dönem bulunmaktadır. Yani olay konu-
lu her edebî metinde, mutlaka bir tarih vardır. Bu,
gerek o edebî metnin bir bölümünden gerekse bü-
tününden çıkartılabilir. Bazen de özellikle roman,
hikâye gibi olay veya durum örgülü metinlerde ko-
nunun tarihten alındığı açıkça görülmektedir.

3

....

Yunan şair Homeros'un yazdığı İlyada ve Odyssa-
ia (Odessa) destanları ile İran destanı *Şehname*,
Fin destanı *Kalevala* yazıldığı döneme ışık tutar.
Bu bakımdan bu destanlar edebiyat eseri olduğu
gibi, tarihî birer belge niteliğindedir.

4

....

Tarık Buğra'nın, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu
işlediği "*Osmancık*" ve Kemal Tahir'in aynı konuyu
ele aldığı "*Devlet Ana*" isimli romanları konularını
tarihsel gerçeklikten almıştır.

5

....

Edebiyat tarihî, sanat eserlerinin gerçek değerle-
rinin ortaya çıkmasında etkilidir. Ancak sanat ese-
rinin değerinin ortaya çıkarılması, eser dışındaki
birtakım konularında ele alınmasını gerektirir.

6

....

Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabeler sırasıy-
la Uygur, Göktürk, Arap ve Latin'dir.

7

....

Göktürk Kitabeleri (Orhun Yazıtları) Orhun Nehri'nin
eski yatağında dikili taşlar üzerine yazılmış ve Gök-
türklerin tarihinden söz eden anıtlardan oluşmak-
tadır.

8

....

Uygurların yazılı ürünleri arasında mezar taşı biçi-
minde olanlar, tahta kalıplara ve kağıda basılmış
olanlar vardır. Bu metinler 14 harften oluşan ve
bitişik yazılan Uygur alfabesiyle oluşturulmuş, dini
içerikli kısa metinlerdir.

BOŞLUK DOLDURMA

Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

Tonyukuk Anıtı, Kül Tigin Anıtı, Bilge Kağan Anıtı, Edebiyat tarihî, edebiyat, Tarih, edebiyat tarihçisi, zihniyet

1

Sanat eserleri ait oldukları dönemin ----- özellik-
lerini yansıtabilir.

2

-----, sanat eserlerinin gerçek değerlerinin ortaya
çıkmasında etkilidir.

3

Fuat Köprülü, Türk edebiyatında ----- olarak kap-
samlı ilk çalışmayı yapan araştırmacıdır.

4

Düşünce ve duyguların imgelerle biçimlendirilmesine -----
----- denir.

5

-----, toplumu etkileyen olaylar arasındaki ilişkileri
önceki ve sonraki olaylara bağlayarak inceler.

6

-----, Göktürkler' in dört kağanına vezirlik eden Bil-
ge Tonyukuk tarafından 720 - 725 yıllarında dikilen yazıttır.

7

-----, Bilge Kağan tarafından, bir savaşta ölen kardeşi
Kül Tigin adına 732 yılında dikilmiştir. Metin, Yollug Tigin tara-
fından yazılmıştır.

8

-----, 735 yılında Bilge Kağan adına dikilmiştir. Me-
tin yine Yollug Tigin tarafından yazılmıştır. Eşsiz bir nutuk
örneğidir.

15. Mikro Konu: SÖZ SANATLARI (EDEBİ SANATLAR)

Anlama Dayalı Söz Sanatları

1. Mecaz (Değişmece)

Bir sözün gerçek anlamından uzaklaşarak soyut ve benzetme ilgisile kullanılmasıdır.

Gönlüm düştü bir güzelin aşkına
Ne oldu anlamadım döndüm şaşkına

2. Mecazımürsel (Ad Aktarması)

Benzetme amacı taşımadan bir sözün başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

Bu sanat yapılırken sözcükler arasında bazı anlam ilişkileri vardır.

a) Sanatçı - Yapıt İlişkisi

Orhan Veli'yi okuyordu büyük bir zevkle ve coşkuyla.

b) İç - Dış İlişkisi

Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş
Kurmuşlardı tutuşan ocağa karşı bağdaş

c) Parça - Bütün İlişkisi

Bir hilal uğruna ya Rab ne güneşler batıyor

3. Teşbih (Benzetme)

Dizede sözün anlamını kuvvetlendirmek amacıyla aralarında benzerlik ilgisine bulunan iki şeyden zayıf olanı kuvvetli olana benzetmedir.

Teşbihin Unsurları (Ögeleri);

1. Benzeyen (güçsüz olan nesne)	}	Temel ögeler
2. Benzetilen (güçlü olan nesne)		
3. Benzetme yönü (ortak nokta)		
4. Benzetme edatı (aralarındaki bağ)	}	Yardımcı ögeler

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik

Bu dizede;

Benzeyen: bin atlı

Benzetilen: çocuklar

Benzetme yönü: şen olmaları

Benzetme edatı: gibi

4. İstiare (Eğretileme)

Benzetmenin ana unsurlarından sadece birinin kullanılmasıyla yapılan söz sanatıdır.

a) Açık İstiare:

Yalnız kendisine benzetilen söylenilerek yapılan benzetmedir.

Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor

Bir hilâl uğruna ya Rab ne güneşler batıyor

b) Kapalı İstiare:

Benzetme ögelerinden benzeyenle yapılan istiareidir.

Bizimkiler ışığa gem vurur da binerler

Yerden göğe çıkmazlar, gökten yere inerler

c) Temsili İstiare:

Benzetme ögelerinden genellikle kendisine benzetilen kullanılarak çok sayıda benzerliğin art arda sıralanmasıyla yapılır.

Bin gemle bağlanan yağız at şaha kalkıyor

Gittikçe yükselen başı Allah'a kalkıyor

Son macerayı dinlememiş varsa anlatın

Ram etmek isteyenler o mağrur asil atın

Beyhudedir, her uzvuna bir halka bulsa da

Boştur köpüklü ağzına gemler vurulsa da

5. Tenasüp (Uygunluk)

Aralarında anlam ilgisi bulunan sözcüklerin şiirde bir arada kullanılmasıdır.

Dimen kim adlî yok ya zulmü çok her hâl ile olsa

Gönül tahtına andan gayri sultan olmasın ya Rab

6. Telmih

Şiirde, herkesçe bilinen bir olaya, kişiye, yere, esere ya da söze yer verme sanatıdır.

Gökyüzünde İsa ile

Tur Dağı'nda Musa ile

Elindeki âsâ ile

Çağırayım Mevla'm seni

7. Teşhis ve İntak (Kişileştirme ve Konuşturma)

İnsana ait özelliklerin başka varlıklara aktarılması, onlara kişilik kazandırılmasına teşhis; konuşma yeteneği olmayan varlıkların insan gibi konuşturulmasına da intak denir.

Akdeniz'in dalgaları cilveli
Akdeniz'dir denizlerin güzeli

Bu dizelerde Akdeniz kişi özelliği kazandırılarak cilveli olarak gösterildiğinden teşhis sanatı vardır.

Akıl ersin ermesin sevdama
Senden yanayım, dedi yeşeren dal senden yana

Bu dizelerde yeşeren dal konuşturularak intak sanatı yapmıştır.

8. Mübalağa (Abartma)

Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi olduğundan az ya da çok gösterme sanatıdır.

Aktı sele döndü durmaz gözyaşım
Çileden çileye batırdı beni

9. Kinaye (Değınmece)

Dizelerde bir sözün hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek şekilde kullanılmasıdır.

Gül dikensiz olmaz.

10. Tecahülüarif (Bilip de Bilmezlikten Gelme)

Söyleyişte bir anlam inceliği ve zarafeti yaratmak için bilinen bir durumu bilmezlikten gelme sanatıdır.

Arzu dolu, yaşamak dolu
Bu eller miydi resimleri tutarken uyuyan

11. Hüsnütalil (Güzel Nedene Bağlama)

Gerçek nedeni bilinen bir olayın gerçekleşmesini hayali ve güzel bir sebeple oluyormuş gibi gösterme sanatıdır.

12. İstifham (Soru Sorma)

Duygu ve anlatımı güçlendirmek amacıyla soru sorma sanatıdır. Çoğu kez tecahülüarif sanatıyla iç içedir.

13. Leff ü Neşr (Söz Simetrisi)

Bir dizede geçen en az iki sözcükle ilgili niteliklerin daha sonraki bir dizede sıralanmasıdır.

14. Tevriye (İki Anlamlılık)

En az iki anlamı bulunan bir kelimenin, mısralarda bu iki anlamı düşündürecek şekilde kullanılmasıdır. Bu anlamların ikisi de gerçektir ve kelimenin uzak anlamı kastedilir.

15. Tezat (Zıtlık)

Birbirine karşıt ya da benzer nitelikleri bulunan iki düşünce, duygu, hayal veya durumu bir arada söylemektir.

16. Tariz (İğneleme)

Söylenen sözün ya da kavramın gerçek ve mecaz anlamı dışında tamamen tersini kastetmektir. Alaya almak, iğnelemek, sitem etmek amacıyla yapılır.

17. İrsal-i Mesel

Şiirde ortaya konulan düşüncenin etkisini artırmak için dizelerde atasözünden veya bir özdeyişten yararlanmaktır.

Söyleyişe Dayalı Söz Sanatları

1. Nida (Seslenme)

Şairin şiirinde duygularını ve heyecanlarını " ey, hey, bre, behey.." ünlemleriyle ifade etmesidir.

2. Tekrar (Yineleme)

Dizelerde, anlamın üzerinde yoğunlaştığı sözü, etkiyi güçlendirmek amacıyla yinelemek, tekrar etmektir.

3. Cınas

Söylenişleri ve yazılışları bir, anlamları ayrı iki sözcüğü bir arada kullanmaktır.

4. Akrostiş

Bir şiirde, mısraların ilk harflerinin yukarıdan aşağı okununca bir ad ya da anlamlı bir sözcük oluşturacak şekilde düzenlenmesidir.

5. Aliterasyon (Ünsüz Yinelemesi)

Şiirde ya da düzyazıda ahenk yaratmak amacıyla aynı ünsüzün yinelenmesidir.

6. Asonans

Şiirde ya da düzyazıda ahenk yaratmak amacıyla aynı ünlü harfin tekrarlanması sanatıdır.

7. Seci (Düzyazı Uyağı)

Düzyazıdaki cümlelerin veya bir cümle içinde birden çok sözcüğün sonlarındaki ses benzerliğidir.

03E407EF

1. Dost yolunda nistlik gerek, yâr önünde pestlik gerek, ten cübbesi çâk gerek, gönül evi pâk gerek.
Yukarıdaki cümlede görülen söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşhis B) Seci C) Leffüneşir
D) İstifham E) Tariz

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde birden fazla söz sanatı vardır?

A) Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek
Siz hayat süren leşler, sizi kim diriltecek
B) Sürekli sevgiyi duydukça anne topraktan
İçimde korku nedir kalmıyor yok olmaktan
C) Ellerim bir kanat gibi titrekti
Tutmasam gözümünden yaş inecekti
D) Beni gören bir pula saymazdı
Şimdi herkes gösterir parmağıyla
E) Karlı dağlar başında
Üzüm gibi sarkan bulut

3. Aradım seni Zincirlikuyu'da
Ardından koştum yetişemedim
Sen gittin diye ağladı kuşlar
Teselli etmek boşunaydı onları
Bu dizelerdeki söz sanatları aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Hüsnütalil – teşhis
B) Tevriye – teşhis
C) Hüsnütalil – intak
D) İntak – istiare
E) Mecazımürsel – istiare

4. Hasretinle geçiyorken bu gençlik çağım
Ey sevdiğim, ben ümitsiz değilim gene
Ak düşünce saçlarının kumral rengine
Kollarında son aşığın ben olacağım
Yukarıdaki dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Sarmal uyak düzeni kullanılmıştır.
B) Hece ölçüsünün 13'lü kalıbıyla yazılmıştır.
C) Dizelerin hiçbirinde edebî sanata yer verilmemiştir.
D) İkinci üçüncü dizelerde tam uyak vardır.
E) Redife yer verilmemiştir.

5. Ateş vapurunu icat edenler
Yelken açıp yelin kadrin ne bilsün
Süleyman'dır kuşun dilin söyleyen
Her Süleyman dilin kadrin ne bilsün
Bu dörtlükle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Herhangi bir söz sanatına başvurulmamıştır.
B) Taşlama türüne bir örnektir.
C) Yalın ve açık bir anlatım vardır.
D) Kafiye ve rediflerden yararlanılmıştır.
E) 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.

6. Senin âşıklarının gönlüne sultanlar yaraşır
Deli divane başın katline ferman yaraşır
Yukarıdaki dizelerde, benzetme amacı taşımadan bir sözcüğün başka bir sözcük yerine kullanılması söz konusudur.
Bu sanatın benzeri aşağıdaki dizelerin hangisinde vardır?

A) Geçtiğin yollarda alkış tutan dost çehreler
Kapmak isterler parçandan iktidardan düş de gör
B) Bir Süleyman vardı hani nerde tahtı nerde devlet
Şu Karun'dan neler kaldı nerede o koskoca servet
C) Derdimin dermanı sensin bi-deva olmak neden
Gönlümün mihmanı sensin bi-vefa olmak neden
D) Özenip yok yere Ferhad ile Mecnun'a inat
Daldık aşkın yüce deryasına asan asan diyerek
E) Yalnızlığı evlerde ölen damlada sevdim
Ömrüm gibi gittikçe sönen ışıktaki sevdim

TEST 2

1. Düştü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbela'ya
Cibril var haber ver Sultan'ı Enbiya'ya
Bu dizelerdeki sanatlı söyleyiş aşağıdakilerden hangisinde yoktur?

- A) Mecnun'um Leyla'mı gördüm
Bir kerecik baktı, geçti
- B) Seyretti hava üzre denir taht-ı Süleyman
Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde
- C) Bırakıp gittin bu ne devrandır.
Dünya gözümde Kerbela'dır.
- D) Çepeçevre bahar içinde bir yer gördük
Ferhat ile Şirin'i beraber gördük
- E) Kandilli'de eski bahçelerde
Akşam kapanırken perde perde

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde telmih sanatı yoktur?

- A) Dinle bak, dağlar neler söylemekte
Ferhat'ın sevdalı kazmasından
- B) Eyüp gibi sabır ettim cefana
Dahi gelmez misin insafa canım
- C) Uçmakta konmadan kıyısız bir denizde ruh
Benzer mi böyle bir kuşa Tufan içinde Nuh
- D) Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak
- E) Dövdükçe tavlanan demir er geç kılıçlaşır
Her kın filizlenip Ali'den Zülfikar açar

3. Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna
Tenimde bir yara işler gibisin
Yukarıdaki dizelerde hangi edebî sanata yer verilmiştir?

- A) Tevriye
- B) Hüsnüatıl
- C) İrsal-i mesel
- D) İntak
- E) Mübalağa

4. Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yarım kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yorulduğum
Benim sadık yarım kara topraktır
Bu dördülikle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi doğrudur?

- A) Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
- B) Tam kafiye kullanılmıştır.
- C) Mazmunlarla yüklü bir dili vardır.
- D) Mecazlara yer verilmiştir.
- E) Nazım türü ağıttır.

5. Saçların hangi ülkenin ırmaklarında ıslanır
İkinci gölgeleri oralarda uzun mu
Oralarda da seven horlanır
Sevilen vurulur mu
Yukarıdaki dizelerde geçen en belirgin edebî sanat aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hüsnütalil
- B) Tevriye
- C) İstifham
- D) İstiare
- E) Teşbih

6. Yaprak saçını yerlere yaymış
Sonbahar ağlıyor ayaklarında
Bu dizelerde aşağıdaki edebî sanatlardan hangisi vardır?

- A) İstiare
- B) Teşbih
- C) İntak
- D) Telmih
- E) Ad aktarması

04CF0A7F

1. Severim güzeli nice olursa
Boyu uzun beli ince olursa
Severim atımı dinçce olursa
Kovulmuşu, yorulmuşu nideyim
Yukarıdaki dördlük hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İlk üç dizede redif vardır.
B) İlk üç dizede tam kafiye vardır.
C) Düz kafiye vardır.
D) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
E) Benzetme sanatı yapılmıştır.

2. Çağır Karac'oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Gönül sevdiğinden soğur
Görülmeyi görülmeyi
Yukarıdaki dördlüğün ikinci dizesinde bulunan edebî sanat aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Telmih B) İsitare C) Teşbih
D) Tenasüp E) İrsâl-i mesel

3. Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi
Kaldırımlar içimde yaşamış bir insandır
Kaldırımlar duyulur ses kesilince sesi
Kaldırımlar içimde kıvrılan bir lisandır
Bu dördlükte aşağıdaki söz sanatlarından hangisine örnek yoktur?

- A) Teşhis B) Tekrar C) Teşbih
D) Aliterasyon E) Telmih

4. Ovada kızıl bir granit seli
Bir heykel uzaktan Munzur Dağları
Sanki bir canavar, hançer pençeli
Göklere sıçrayan Munzur Dağları
Yukarıdaki dördlükte kullanılan en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Teşbih B) İntak C) Teşhis
D) Kinaye E) Tevriye

5. Sarımsak da acı amma eve lazım bir dişi.
Bu cümlede geçen söz sanatı aşağıdaki dizelerin hangisinde vardır?

- A) O beyaz gerdanına bir de ben gerek
B) Geçmiş bir zamanı kalbim bulmak üzeredir
C) Balcının var bal tası, oduncunun var baltası
D) Ben ölünce sanırım dünya yalınlaşacak
E) Bizler mi hoşça vakit geçirmekteyiz bugün

6. Ağa sende, paşa sende, han sende
Zafer sende, şeref sende, şan sende
Yukarıdaki beyitte aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Telmih B) Tevriye C) Tenasüp
D) Teşbih E) Cinaz

TEST 4

1. Kirpikleri uzundur yarin hayale sığmaz
Meşhur bir meseldir mızrak çuvala sığmaz
Yukarıdaki şiirin ikinci dizesinde bulunan edebî sanat aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşbih B) Hüsnütalil C) İrsâl-i mesel
D) Tenasüp E) Terdid

2. Lalelim
Laleli'de oturur
Laleli lale olur lalelimden
Laleli'den geçilir
Lalelimden geçilmez
Yukarıdaki dizelerde öne çıkan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Terdid B) Telmih C) İstifham
D) Tekrir E) Cinas

3. Bu eller miydi masallar arasından
Rüyalara uzattığın bu eller miydi
Arzu dolu, yaşamak dolu
Bu eller miydi resimleri tutarken uyuyan
Yukarıdaki dizelerde öne çıkan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşhis B) Hüsnütalil C) Tecahülüarif
D) Telmih E) Terdid

4. I. Mavi patiskaları yırtan gemilerinle
Uzaktan seni düşündüm istanbul
II. Seni seven âşık n'eylesin malı
Yumdukça gözünden döker mercanı
III. Hancı n'olur elindeki şişeden
Birkaç yudum su daha ver yavaş yavaş
IV. Dün kahkahalar yükseliyorken senden
Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden
V. Ağacın biri bulvarda ölüyordu
Şehrin camları kaygısız gülüyordu

Yukarıda numaralanmış ikili dizelerin hangilerinde sanat-
sal söyleme daha az yer verilmiştir?

A) I. ve II. B) I. ve IV. C) II. ve III.
D) II. ve V. E) III. ve IV.

5. Canımdan kopan can mı
Gözüne dolan kan mı
Yoksa gözyaşından mı
İşlediğin her çiçek
Yukarıdaki dördlükte görülen söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Telmih B) Terdid C) Leffüneşr
D) Tekrir E) Tecahülüarif

6. Tufanı kopsa âlem-i abın serab ile
Keşf-i bezmi kurtarır aklım misal-i Nuh
Yukarıdaki beyitte aşağıdaki söz sanatlarından hangisi kullanılmıştır?

A) Tekrir B) Teşbih C) Teşhis
D) Terdid E) Telmih